

Stavros Niarchos Foundation Cultural Center (SNFCC) u Ateni elitna kultura i javni prostor ruku pod ruku

Gorana Tuškan

Gradska knjižnica i čitaonica “Viktor Car Emin” Opatija

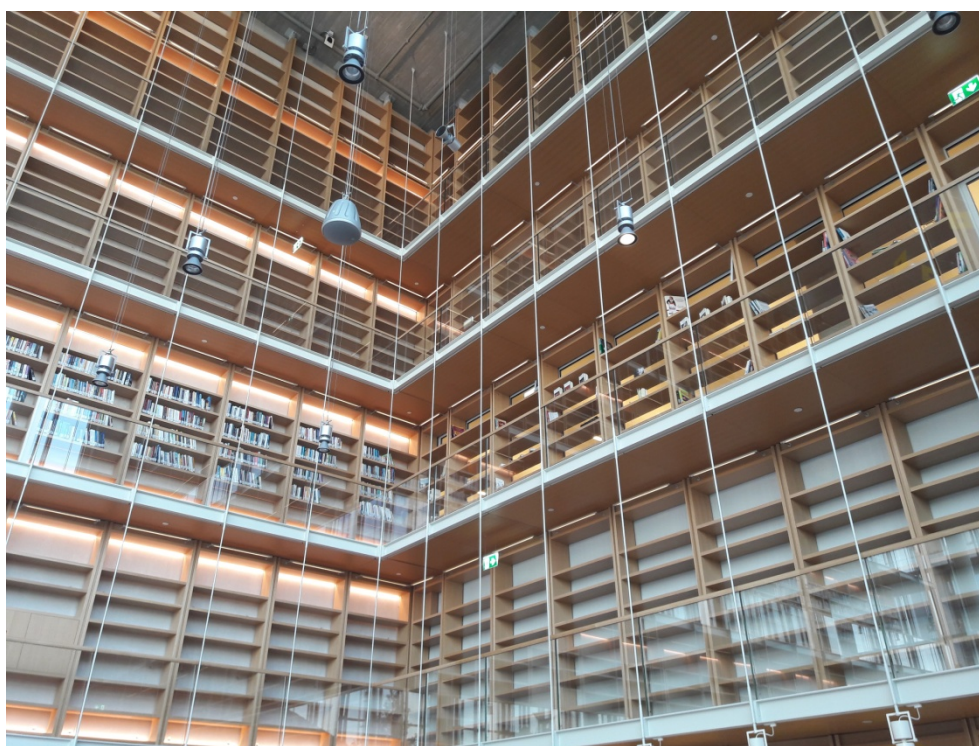
gorana.tuskan@gmail.com

Početak rujna 2017. g. u Ateni je održana posljednja konferencija u sklopu trogodišnjeg međunarodnog projekta INELI Balkans pod pokroviteljstvom Zaklade Bill i Melinda Gates, a u kojem je i Hrvatska imala svoje predstavnike, kao i 10 drugih država šireg balkanskog područja – od Slove-

nije do Albanije. Kako je o samom projektu već bilo riječi u prethodnim brojevima časopisa, ovom ćemo se prilikom posvetiti mjestu održavanja konferencije – velebnom, netom otvorenom novom kulturnom središtu Atene – Stavros Niarchos Foundation Cultural Center, kraće SNFCC.

SNFCC smjestio se u južnom dijelu Atene, oko 5 km izvan povijesnog centra, u blizini mora, u gusto naseljenom i pomalo zapuštenom predjelu Kallithea. Kallithea je grčki naziv za vidikovac, međutim do izgradnje SNFCC-a u tom naselju nije bilo mjesta s kojeg se pružao lijepi pogled prema moru ni prema gradu. Impozantan javni kompleks SNFCC, projekt svjetski renomiranog arhitekta Renza Piana, promijenio je i tu činjenicu – naime, s vrha umjetnog brda, iz tzv. svjetionika koji povezuje dvije zgrade, kao i kroz staklene fasade zgrada otvaraju se prostrane vedute na sve četiri

Knjižnica – Book castle

strane svijeta. Kompleks SFNCC smjestio je dvije važne nacionalne kulturne ustanove: Grčku nacionalnu knjižnicu i Grčku nacionalnu operu. Same zgrade smještene su ispod umjetnog brda na kojem se nalazi ogroman javni park (više od 200.000 m²) s mediteranskim biljem, šetnicama, igralištima i sportskim terenima. Između zgrada nalazi se i prostran javni trg, prigodno nazvan jednostavno Agora, a kompleks je s istočne strane omeđen mrtvim kanalom uz koji se nalazi šetnica, stepenište i centar za posjetitelje. U sklopu kompleksa izgrađena i garaža za parkiranje. Da su sve izgrađene javne površine u sklopu kompleksa pun pogodak, najbolje se vidi u večernjim satima kada park, igrališta, staze, kanal, šetnice vrve posjetiteljima svih dobi – čitave obitelji šeću, igraju se, vježbaju, voze bicikle ili pak veslaju kanalom, družu se na ugostiteljskim terasama itd. Kažu da dnevno ovaj kompleks posjeti i do 10000 posjetitelja, a broj će vjerojatno biti i veći kada svi sadržaji budu u punoj funkciji.

Grčka nacionalna knjižnica u vrijeme našeg posjeta još je bila u postupku preseljenja te su velike prazne čitaonice i bezbrojne police bez knjiga zasigurno utjecale na dojam. Nacionalna knjižnica preselit će se s postojeće tri lokacije u novoizgrađeni prostor od oko 23000 m², čime će dobiti prostor ne samo za smještaj i očuvanje građe već i za istraživanja i razvoj. Nakon ulaska u impresivno ostakljeno predvorje, središnji dio zauzima tzv. „utvrda knjiga“ (engl. *book castle*) koja se proteže čitavom visinom. Radi se o ostakljenim dugačkim balkonima na svakom katu, uz koje su smještene police s knjigama. Nažalost, ta „utvrda“ neće biti dostupna posjetiteljima već samo zaposlenicima Knjižnice (pretpostavljamo iz si-

gurnosnih razloga – zbog visine i providne staklene ograde), čime će korisnicima biti uskraćen široki pogled iz visine utvrde ne samo na prostrano predvorje Knjižnice, već i na Agoru i kanal, koji se vide kroz staklenu fasadu. Utvrda knjiga zapravo služi kao vanjska ovojnica studijskih čitaonica koje se nalaze unutar tišeg dijela zgrade. Za istraživački rad namijenjeno je nekoliko čitaonica, u najvećoj istovremeno se može smjestiti čak 150 korisnika. U Knjižnici su opremljeni i prostori za interni stručni rad knjižničara, spremišta s kompaktnim ormarima, laboratorij za digitalizaciju građe, knjigovežnica i sl.

Knjižnica – jedna od studijskih čitaonica

Nova zgrada Nacionalne knjižnice donosi i konceptualnu novost u radu ove ustanove – otvaranje prema javnosti realizirat će se kroz najveću javnu knjižnicu u Grčkoj koja će raditi u sklopu Nacionalne knjižnice. Prostor javne knjižnice smješteni su u prizemlju i na nižim katovima te su u vrijeme našeg posjeta bili opremljeni namještajem, no još je nedostajala građa i ostala oprema. Osobito je zanimljivo što je Knjižnica, još neuseljena, u javnom dijelu bila otvorena i građani je koriste, iako službeno ne radi – koriste mjesta u čitaonicama, prostore za ležerno sjedenje, rade na svojim prijenosnim računalima, čitaju novine itd. Nama knjižničarima bit će zanimljivo pratiti kako će se pomiriti koncepti javne knjižnice i nacionalne knjižnice, tradicionalno zatvorenije prema javnosti, u istom prostoru. U svakom slučaju, novi, reprezentativni i tehnološki suvremeni prostor,

Opera – gledalište

omogućit će Nacionalnoj knjižnici nužno potrebnu modernizaciju, bolje izvršavanje tradicionalnih zadaća i stvaranje novih zadaća za suvremeno društvo.

Zgrada Grčke nacionalne opere još je veća od knjižnice i prostire se na 28000 m² te može primiti i najzahtjevnije svjetske produkcije. Svaki detalj pomno je isplaniran kako bi se tehnički i umjetnički procesi nesmetano odvijali. Opremljeni su suvremeni prostori za probe orkestra i baleta, postoji tonski studio za snimanje, a novitet je i manja alternativna pozornica s pomičnim gledalištem namijenjena manje zahtjevnim produkcijama, eksperimentalnim predstavama i izvedbama mladih umjetnika. Glavna pozornica i auditorij osvajaju prostranošću, luksuzom i inovativnim tehničkim rješenjima. Iako crveni baršun sjedala u gledalištu asocira na klasične operne kuće, sam dizajn fotelja, kombinacija s toplim drvom i ugrađeni monitori odišu suvremenošću. Auditorij se hvali i izvrsnom akustikom, a neki zahvati radi bolje akustike zanimljivo su arhitektonski i dizajnerski riješeni, poput tzv. smiješka na svodu auditorija. Kao i u slučaju Nacionalne knjižnice, i ovdje je namjera bila da novi prostori omoguće i profesionalni iskorak – Grčka nacionalna opera sada ima jednu od najsuvremenijih opernih pozornica ali i prateće prostore koji omogućuju jačanje edukativne uloge ustanove, kao i privlačenje nove publike.

Investicija za izgradnju, opremanje, preseljenje ustanova i prvi period rada SNFCC-a premašuje 620 milijuna eura i u potpunosti je financirana ostavštinom poznate brodograditeljske obitelji Niarchos putem zaklade Stavros Niarchos Foundation. Nakon izgradnje, kompleks je predan u vlas-

ništvo državi, iako Stavros Niarchos Foundation i dalje sudjeluje u financiranju operativnih troškova Centra. Doista zavidan primjer javno-privatnog partnerstva! Ova investicija među najvećim je donacijama za kulturu u svjetskim razmjerima. Čitav proces, od planiranja, preko izgradnje do svakodnevnog rada u skladu je s najvišim stručnim standardima. Gradilište je služilo kao centar za edukaciju građevinara za korištenje novih tehnoloških rješenja u graditeljstvu. Osobita pozornost posvetila se ekologiji – sam proces izgradnje i energetska rješenja za nove objekte usmjereni su na održivost i korištenje energije iz obnovljivih izvora. Objekti su opremljeni solarnim panelima, pitka voda ne koristi se za navodnjavanje parka, a iskorištena voda reciklira se i ponovno koristi. Nadalje, prostrani park utjecao je i na bioraznolikost – ubrzo su ga naselile brojne vrste ptica i kukaca, kojih nije bilo u gusto naseljenom gradskom području bez zelenih površina. Konzultanti su analizirali i utjecaj SNFCC-a na grčku ekonomiju i osiromašen javni sektor u doba krize. Već sam proces izgradnje zaposlio je tisuće ljudi, a kroz svakodnevni rad Centra očekuje se također pozitivan prinos – kroz zaposlenost i potrošnju.

Atena je izgradnjom SNFCC-a dobila novu atrakciju koja podjednako privlači (kulture) turiste i lokalno stanovništvo, izvrsnu kombinaciju očuvanja tradicije, suvremenih iskoraka, otvaranja zatvorenih ustanova prema javnosti. I sve to kroz jedan od najvećih filantropskih projekata u povijesti.

Opera – svod gledališta

Literatura

Stavros Niarchos Foundation Cultural Center (SNFCC) Updated Impact Study: Executive Summary February 2016.

Dostupno na <https://www.snf.org/media/4960645/SNFCC-Impact-Study-Executive-Summary-EN.pdf> (pregledano 31.10.2017.)

